

ILUSTRIRANI
SLOVENEČ
TEDENSKA · PRILOGA · SLOVENČA

LETO VII

17. MAJA 1931

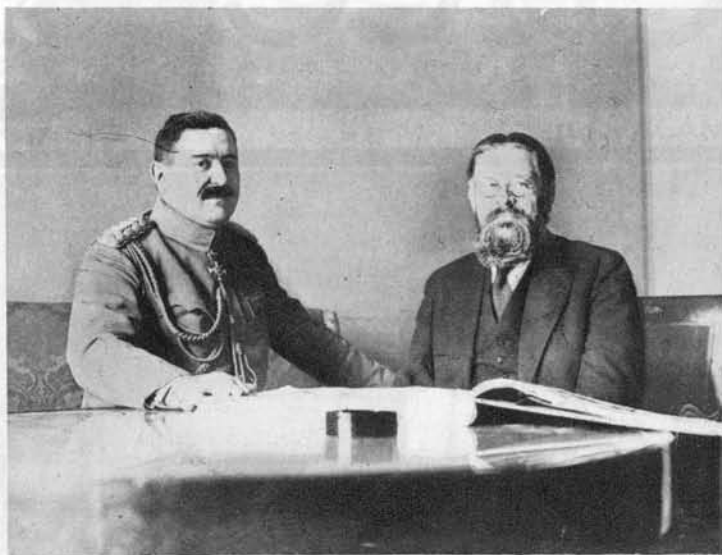
ŠT. 20

STARA GORENJSKA KUHINJA V STARI FUŽINI V BOHINJU

FOTO CV. ŠVIGELJ

Naša kraljica Marija na zagrebškem velesejmu.
Dne 29. p. m. je kraljica Marija nepričakovano obiskala zagrebški velesejm, kjer se je vršila ob tej priliki tudi velika cvetlična razstava pod njenim pokroviteljstvom. V kraljičinem spremstvu vidimo predsednika velesejma, R. Erberja. Iz Zagreba je odpotovala kraljica na daljše letovanje v Dalmacijo.

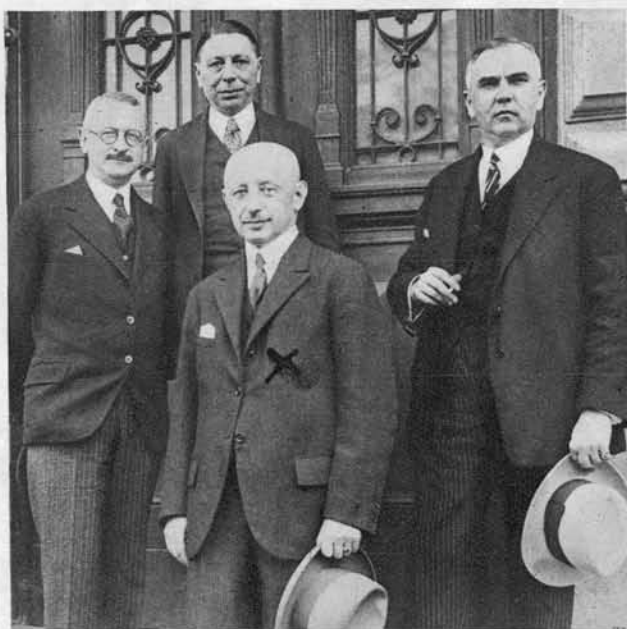

Na desni: Krst našega novega luksuznega parnika »Prestolonaslednik Peter«, ki se je vršil v Sušaku, dne 26. p. m. (Foto Palian, Sušak.)

Spodaj: Pogajanja za novo trgovinsko pogodbo z Avstrijo se vrše že dlje časa v Beogradu, ker je Avstrija prejšnjo pogodbo pred nekaj meseci odpovedala. Pogajanja komplicirajo nemško-avstr. carinska unija in pa pretirane zahteve avstr. agrarcev, ki hočejo otežiti naš izvoz v Avstrijo. Spodnja slika nam kaže avstrijsko delegacijo za pogajanja z avstr. poslanikom Plenisom (X) v sredini.

Gener. tajnik mednarodnega urada za delo, Alb. Thomas, se je zadnje dni aprila in prve dni maja mudil v Jugoslaviji, da prouči razvoj naših socialno-političnih ustanov (v Ljubljani je bil 24. in 25. aprila). Zgornja slika nam kaže Thomasa v razgovoru z ministrskim preds. gen. Živkovičem.

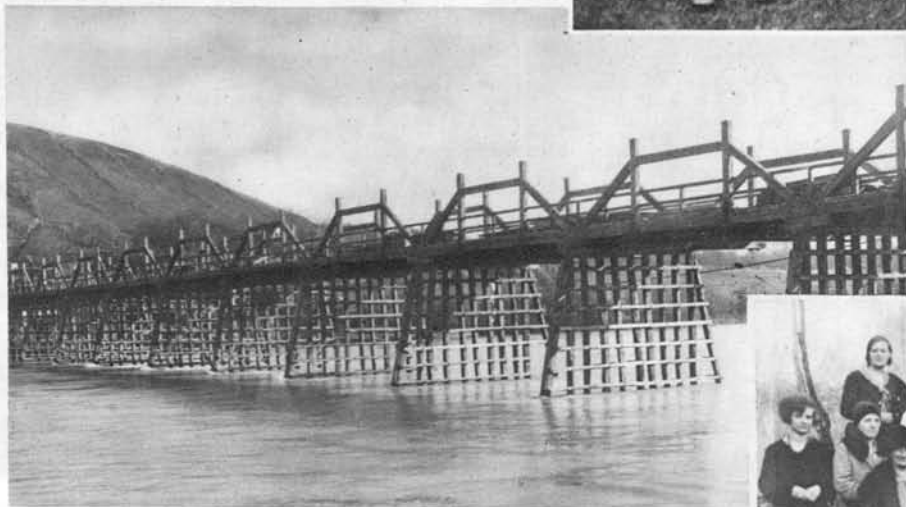
Na desni: Slovenski slikarji na veliki pomladanski umetniški razstavi v Beogradu. Dne 1. t. m. je bila otvorjena v umetniškem paviljonu na Kalimegdanu velika razstava jugoslov. likovnih umetnikov, ki jo prireja beograjsko umetniško društvo »Cvijeta Jugović«. Ker je to ena največjih dosedanjih umetnostnih prireditev v naši prestolnici, vzbuja seveda veliko zanimanje. Izmed slovenskih umetnikov razstavljajo zlasti mnogo mlajši. Navajamo zlasti brata Kralja, Pregljevo, Jamo, Vavpotiča s sinom, Lobodo, Goršeta, I. Kosa, Tineta Kosa, Cudermana, Maleša, Globočnika, Koširja, Sajejica, Zupana, Sirka, Gorjupa, Pičmana i. dr. Desna slika nam kaže Globočnikovega »Kosca«, slika zgoraj na desni pa Goršetovo »Pieta«, ki ju navedena dva umetnika razstavljata.

Na desni: Vzorno gasilno društvo imajo v Križevcih pri Ljutomeru. Ustanovljeno je bilo l. 1892. na pobudo ljutomerske okr. posojilnice in je delovalo ves čas jako pridno, počvojiilo je pa svojo agilnost še pod sedanjim načelnikom, županom Fr. Skuhalo (X), ki je preskrbel za društvo najprej lep rešilni avto, sedaj pa še motorno brizgalno, ki jo blagoslove 17. t. m.

Spodaj: Danes blagoslove novi most čez Dravo pri Zgor. Dupleku, katerega potrebo je čutilo vse prebivalstvo Ptujkega in Dravskega polja in Slov. goric že pred vojno. Največ zaslug zanj si je pridobil domači pripravlj. odbor s preds. Kostanjškom na čelu in domači posestniki, ki so dali zastoj les, velikodušno je pa podpiral graditev tudi mariborski okrajni zastop. Načrte zanj je izdelal ing. Umek, izvršil ga je v enem letu tes. mojster Špes in je stal pol milijona dinarjev. Dolg je 156 m, širok 6 m in se je potrebovalo zanj 50 vagonov lesa.

Spodaj: Udeleženke gospodinjkega tečaja Prosvetnega društva pri Sv. Krištofu v Ljubljani. Tečaj je vodila gospa Ljudmila Svetelova, strokovna učiteljica, od 2. decembra do 25. marca brezplačno. Predavanja je imela vsaki torek večer. Do 60 mladih gospodinj in deklet se ga je udeleževalo. To kaže, kako so taki tečaji potrebni tudi za predmestne gospodinjke in dekleta.

Na desni: Fantje iz župnije Struge na Dolenjskem so opravili letošnjo pomlad skupne duhovne vaje pri oo. jezuitih v Ljubljani. Vaje je vodil znani mladino-ljub p. Ramsak in fantje so se vrnili domov vsi srečni in poživljeni.

Spodaj: Gasilno društvo v Trzinu je praznovalo preteklo nedeljo 25 letnico svojega obstoja in je ob tej priliki slovesno blagoslovilo svojo novo motorno brizgalno, tudi prvovrstni izdelek ljubljanskih Strojnih tovarnen in livaren.

Bogo čaka ob Ljubeljski cesti divjega petelina, a ugleda — mamico.

Pogled na grad in trg Turjak od južne strani.

Na desni: Salon v turjaškem gradu.

Spodaj: Kor v turjaški cerkvi, v klopi sedi brat pokojnega turjaškega gospodarja, grof Rud. Auersperg.

Stara, s freskami okrašena grajska kapela, nazvana tudi »lutrovska kapela«, v kateri je pridigoval še Jurij Dalmatin. Ustno izročilo pripoveduje, da so ga Turjačani ob času preganjanja protestantov zazidali v luknjo nad vhodom in da je tam prevajal sv. pismo.

Na levi: skrinjica iz cipresnega lesa, v kateri sta ohranjeni glavi Herberta Turjaškega in Henr. Višnjegorskega.

Turjak, naš najlepši grad iz XVI. stoletja

(II. del; prvi del l. 1930., št. 42.)

Spodaj: Turjaški grad od vzhodne strani, v ogledu je vzdani relief s turom.

Strašen potres 24. in 26. marca 1511 je turjaški grad razsul v razvalino. Trojan (1475–1554) ga je leta 1520 popolnoma iz temelja na novo sezidal. Takrat je grad dobil tloris in obliko, ki jo ima v glavnem še danes. Zidan je v obliki trikotnika. Na vsakem treh oglov stoji močan stolp. Najjačji med njimi je vzhodni, ki je imel nalogo braniti dohod od škočijanske strani. Stolp nosi na pročelju velikega tura v reliefu in mu vsled tega pravijo »Ochsenturm«. Jarek in napi, ki so nekaj obkrožali grad, so izginili.

Posest grofov Auerspergov — Turjačanov se je tekom stoletij zelo namnožila. Cela vrsta gradov je bila njihova lastnina. Med svojimi člani so šteli mnogo moč, ki so imeli velik vpliv in so odločilno posegali v usodo naših dežel. Velike so zlasti njih zasluge za obrambo naših krajev v turških nevarnostih. Moč, ki se je v teh bojih odlično proslavil, je Herbart (1528 do 1575). Pred njim in njegovim imenom so Turki trepetali. Zato je bilo njihovo zmagošlavje nepopisno, ko se jim je v bitki pri Budački ob reki Radonji l. 1575, posrečilo uničiti Herbartove čete, njemu in tovarišu Višnjegorskemu pa vzeti glave, ki so jih na dolge kole nasajene kot trofeje nesli v Carigrad. Trupla so bila pokopana v Ljubljani. Herbartovi sorodniki so se mnogo trudili, da dobe od Turkov tudi namašeno kožo z glave junakov in da osvobode ujetega Herbartovega sina Volka Engelberta. Po dolgotrajnih pogajanjih in za visoko odkupnino se jim je to posrečilo. Nadelani glavi Herberta in Višnjegorskega še danes hranijo na turjaškem gradu v skrinjici iz cipresnega lesa kot častiljivo rodbinsko relikvijo.

Prav tako se je s slavo iz turških bojev ovenčal Andrej Auersperg, zmagovalac v bitki pri Sisku l. 1593. Na god sv. Ahacija, 22. junija, so maloštevilne krščanske čete pod Andrejevim poveljstvom uničile veliko močnejšo turško armado. Sam Hasan-paša je našel smrt v hladnih valovih Kolpe. Ta zmaga, ki so jo pripisovali čudežni božji pomoči in priprošnji sv. Ahacija, je razveselila ves krščanski svet, posebno pa še ona dva naroda, ki sta vsled turške sile največ trpela, a jo strla z vzajemno močjo: Hrvate in Slovence. Cerkev sv. Ahacija pri Turjaku je spomenik slavne zmage pri Sisku.

Zelo zaslužen mož je bil tudi grof Marija Jožef. Vršil je važne službe ob času Marije Terezije. Na podlagi njegovih ustanov in na njegovo prošnjo je bila leta 1789 ustanovljena samostojna župnija v Turjaku. Kot župna cerkev je bila določena grajska kapela, župniku kot stanovanje pa je služil in mu služi še danes desni grajski ogeljni stolp. Z obrestimi ustanov je bilo preskrbljeno za cerkvene potrebe, za cerkvenika, za 4 reveže v »špitalu« in deloma tudi za dohodke duhovniku. Vojska pa je vse te lepe ustanove človekoljubnega grofa uničila.

Spodaj: Pogled na del gradu z grajskega vrta.

Kako je bilo na turjaškem gradu v sredi 19. stoletja, ko sta se odpravljali tlaka in desetina, je lepo popisal pisatelj Fr. Jaklič.

V novejšem času sta umrla hitro drug za drugim dva lastnika in gospodarja na gradu. Leta 1917 grof Leo, leta 1924 grof Herbart (Herward). Zadnji je zapustil vdovo s sedmimi nedoraslimi otročiči.

Danes stoji grad še vedno trden in dobro ohranjen. Pred gradom dela senca orjaška večstoletna lipa. Zanimiv je pogled skozi glavni vhod na dvorišče, ki je polno slikovitih motivov, značilnih za srednjeveške gradove. Z gradu je lep razgled proti zapadu na gozdove na Mačkovecu in na Mokricu, proti severu pa na gorenske planine in gore.

V gradu si lahko ogledaš globoko srednjeveško ječo v levem ogelnem stolpu in takoimenovano »lutrovo kapelo«. To je prvotna, stara grajska kapela, ki nas po svoji romanski apsidi, banjastem gotskem svodu in znamenitih gotskih freskah spominja na najstarejšo dobo Turjaškega gradu. Tiha in zapuščena sameva danes v mračnem kotu in sanja med drugim tudi o luteranski dobi na Turjaku. V tej kapeli so namreč Turjačanom oznanjali »čisti evanjelji« protestantovski predikanti Jurij Dalmatin, Andrej Savinec, Janez Folt in drugi. Ko je bilo luteranstvo zatrto, so stavo kapelo opustili in zidali na zapadni strani dvorišča novo, posvečeno Brezmad. Spočetju M. b.

O mašnem plašču, ki se je do najnovejšega časa smatral za »turški« ali »Hasanov« plašč, so izjavili strokovnjaki, da ni bil s Hasanom in z bitko pri Sisku v nobeni zvezi, ampak izvira iz dobe Marije Terezije.

Zgodovinarja bi na Turjaku zanimal grajski arhiv, nekaj starega orožja, v starinskem slogu opremljeni saloni in obednica, kjer vise velike slike prednikov turjaških grofov.

Pozabiti se tudi ne sme da, je na Turjaku kot župnik preživel zadnja leta svojega življenja in tu tudi umri prezgodnje smrti naš odlični pesnik Anton Medved (od 10. apr. 1908 do 12. marca 1910).

Če te zvečer ob lepem luninem svitu pelje pot od Podturjaka po serpentinah navzgor proti gradu, zreš sence grajskega zidovja in lesketajoča se okna in čuješ sovin krik, ti domikljiva nehote pred tvoje dušno oko pričara celo vrsto prizorov iz tisočletne zgodovine, ki je že šla mimo teh grajskih stolpov in zidov. V čudnem razpoloženju pričakuješ, da srečaš viteza v železnem oklepu na mogočnem vranu, ki te bo mrko pogledal, ako se mu ne umakneš dovolj urno v stran. Pa ga ne bo, ker smo tudi na Turjaku moderni, tako da si z elektriko preganjamo temo in strahove.

Na gradu Turjak, dne 29. 9. 1930.

Fr. Hiti, župnik.

Pogled na grad in trg Turjak od vzhodne strani.

Levo: Notranjščina zgodovinsko znamenite cerkvice sv. Ahacija, ki so jo zgradili Turjačani v spomin bitke pri Sisku, dne 22. jun. l. 1593., v kateri je krščan. četam poveljeval Andrej Turjaški.

Spodaj: Zunanjščina cerkve sv. Ahacija.

Idila izpred vhoda v turjaški grad.

Na desni: Pod znamenito turjaško lipo.

Desinfekcija in desinsekcija

Poleg drugih obrambnih mer za obvarovanje zdravja je zelo važna tudi desinfekcija. Ona izvira iz spoznanja, da je prenašalec kužnih klicev bolan človek in vse, kar je prišlo z njim v dotiko. Iz zgodovine desinfekcije nam je znano, da so se ljudje že v starih časih posluževali različnih sredstev za obvarovanje pred boleznijo. Spoznali so, da je učinkovita obramba pred boleznijo čiščenje telesa, snaga stanovanja in izoliranje bolnikov. Razkuževali so okužene hiše z različnimi zelišči kakor posušen rožmarin, seno namočeno v jesih ali vino, zažigali so žveplo, živo srebro, arzen itd.

Z razvojem bakterijologije se je v sredini 19. stol. povzpela desinfekcija do današnjega stanja.

Namen današnje desinfekcije je, da uničimo kužne klice, ki jih izločajo bolniki, s tem preprečimo, da ne pridejo povzročitelji na zdravega človeka in ga okužijo.

Kakor desinfekcija je potrebna tudi desinsekcija ali uničevanje mrčesa. Rzne nalezljive bolezni kakor pegavica, tifus, griže in drugo prenaša namreč čestokrat mrčes. S pokončevanjem mrčesa pa ni dosežena samo profilaksa proti nalezljivim boleznim, temveč tudi čistoča telesa in stanovanja.

V naši banovini imamo poleg občinskih kolon za desinfekcijo tudi 21 kolon za desinfekcijo pod državno upravo, nameščene po raznih okrajih, ki vrše službo po pravilih in navodilih, ki jih daje Higijenski zavod v Ljubljani. Alojzij Jaklič.

Razkuževanje sobe s formalinskim aparatom.

Na levi: Razkuževanje sobe s pomočjo obrizgavanja sten in pohištva z razkuževalno tekočino v naramni brizgalni.

Razkuževanje obleke in posteljnine s parnim razkuževalnim aparatom.

Na levi: Priprava za ciklonizacijo stanovanja v svrhu uničenja stenice in drugega mrčesa s pomočjo preparata cijanove kisline, nazvanega »ciklon B«.

Prva slika od desne: Razkuževanje sobe s formalinskim aparatom.

Papež tretjič zapustil Vatikan.

Zadnje dni aprila se je vršila na Janiculu svečana otvoritev novega zavoda za versko propagando. Otvoril je zavod sam sv. oče, ki je ob tej priliki brez znanja širše javnosti zapustil v avtu Vatikan. Spodnja slika nam kaže papeža v kapelici novega zavoda.

Gaston Doumergue,
priljubljeni predsednik francoske republike,
kateremu je 15. t. m. potekla funkcijska doba.

Na desni: Ob priliki rojstva nove japonske cesaričine je bilo vse glavno mesto slavnostno okrašeno. Naša slika nam kaže vozove cestne železnice v Tokiu v slavnostni obleki.

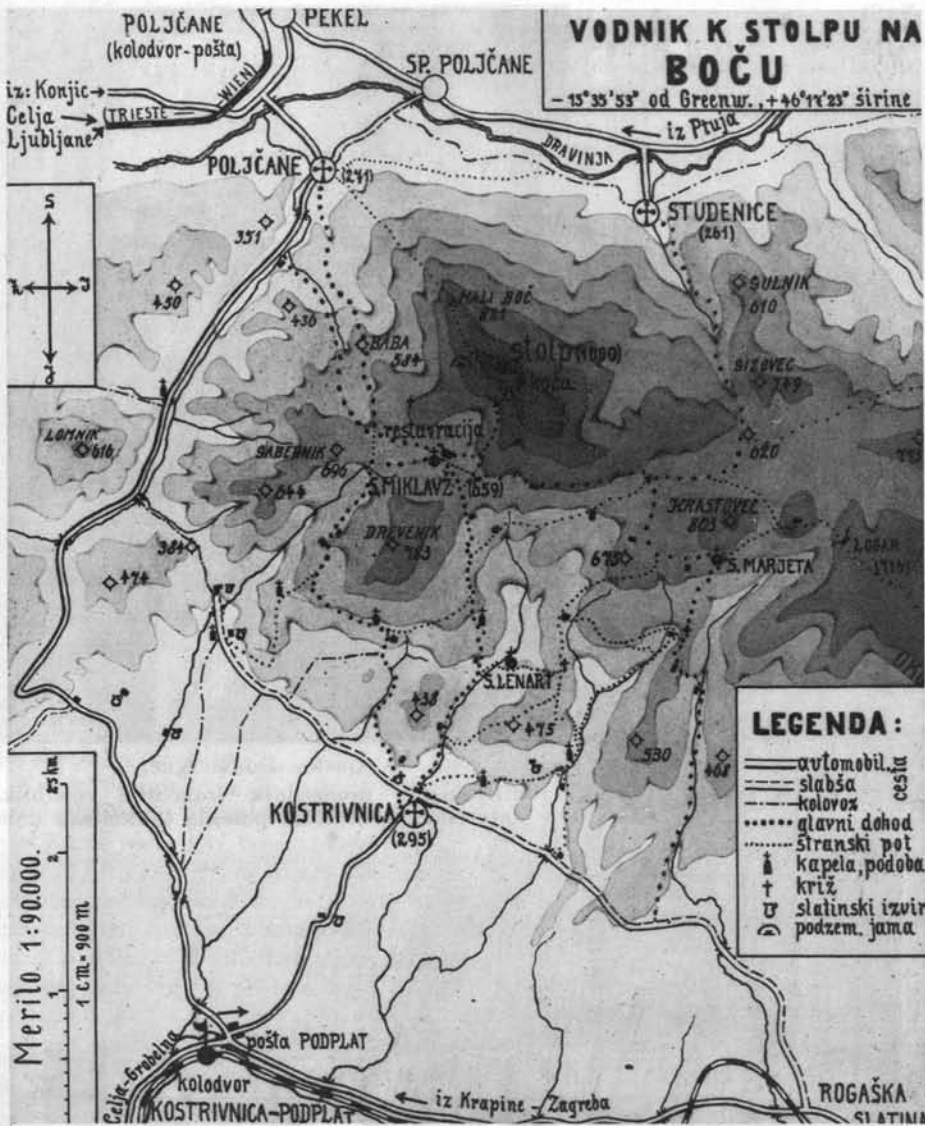

Spodaj: Plug, ki sam orje. V Northamptonu na Angleškem se je vršila pred kratkim preizkušnja iznajdbe, ki bo imela gotovo velik vpliv na nadaljnjo racionalno industrijalizacijo kmetijstva in kar bo še bolj otežilo že itak težko gospodarsko stanje malega evropskega kmeta. Vojni invalid Ford je namreč iznašel stroj (glej sliko spodaj), ki lahko orje brez kakršnekoli človeške pomoči. Pri preizkušnji je oral stroj sam vso noč in temeljito preoral obširno polje.

Hud potres je nedavno divjal na Kavkazu, pri čemer je bilo Nahičevan. Zgornja slika nam kaže prebivalstvo poprišlo ob življenje 700 ljudi. Najbolj prizadeto mesto je tresnega ozemlja pred njih bivališči.

Boč in njegov stolp

Kar čez noč je zaslovela gora Boč. Mlada, komaj 2 leti obstoječa podružnica S. P. D. v Poljčanah ji je pripomogla s svojo brezprimerno agilnostjo ter požrtvovalnostjo do one veljave, ki tej izpostavljeni točki južnovzhodnih Alp po vsej pravici pritiče tako z ozirom na krasoto, kakor na veliko obsežnost obzorja. Tričetr let na gora 16 m visok razgledni stolp in spominska knjiga v restavraciji pri Sv. Miklavžu priča, da so v lanski sezoni ostrili svoje poglede tisoči in tisoči (med njimi mnogi iz Avstrije in Madžarske) daleč tja do severozahodnih bosanskih gora, Blatnega jezera, bližine Semmeringa, Pece, Grintavca, Roga, Gorjancev itd. Popolnoma upravičeno je dejal dne 17. avgusta 1930 l. gimnazijski ravnatelj g. dr. Tominšek ob priliki blagoslovitve planinske kočice, da je Boč »vzhodni Triglav«. Izredno ugodna lega gore v kleščah dveh železnic bo dotok le pospešila, zlasti v sezonah šolskih izletov, a tudi zime obetajo vrlim smučarjem mnogo zabave na terenu med Bočem in Drevenikom. Samoobsebi umevno pa je, da ostane Boč iz zdravstvenega vidika integralen del Rogaške Slatine. Tako je Boč s svojo plaminško postojanko danes ena najbolj privlačnih točk naše mile zemlje. Kdor se je prvič oddihal v njegovih bukovih in kostanjevih logih, užival bisere stvarstva na mnogobrojnih skritih stezicah tega prirodnega parka, bo z vedno večjo srčnostjo stopnjeval število pohodov v ta nezabno divni planinski raj.

Zanimiva pa je gora zlasti po svoji podzemski jami »Balujači«, nadalje po svojih vrtačah in številnih slatinskih vrelih, od katerih so v »vodniku« označeni le najglavnejši. Tozadavne posebnosti so bile že pred 100 leti predmet znanstvenih raziskovanj in jih je lani zopet oživil profesor g. dr. St. Miholič, ki bo dobljene izsledke tudi objavil v obliki znanstvenega dela.

Sportni vestnik

Jahalne in skakalne tekme so se vršile v nedeljo, dne 3. t. m. na ljubljanskem Stadionu. Priredilo jih je ljubljansko »Kolo jahačev in vozačev«. Pri tej vsakoletni prireditvi je sodelovalo zlasti mnogo Zagrebčanov, ki so ponovno dokazali svojo vodilno vlogo v tej sportni panogi, kajti priborili so si vsa prva mesta. Izmed slovenskih tekmovalcev sta se odlikovala najbolj dr. Luckmann in Pavlovčič.

Spodaj: Kapetan Djurovljevič iz Zagreba na Leli, priboril si je več prvih nagrad.

G. Mihajlo Dudiškin iz Zagreba na Lieblingu, ki je zadivil prisotne s svojim lepim jahanjem in si pridobil z dr. Luckmannom nagrado za stilno jahanje.

Na desni: Edina jahalka, ga. Luckmannova, ki je žela za svoje lepo jahanje veliko priznanje.

